

Лариса Хиженяк
Харків, Україна

ВИВЧЕННЯ РОЛІ ЕТНІЧНОГО ЧИННИКА В РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬСТВ В УМОВАХ РОЗШИРЕННЯ ПРОСТОРУ ДЖЕРЕЛ ДАНИХ ПРО ЕТНІЧНІСТЬ

Суперечки навколо етнічного феномена в основному стосуються теоретичних питань і в меншій мірі зачіпають проблему джерел і методів отримання відповідних даних. У той же час саме спираючись на емпіричні дані вчені намагаються давати адекватну характеристику етнічної (національної) структури, міжетнічних відносин, соціальних проблем міжетнічних конфліктів, етнокультурних взаємодій, етнолінгвістики, національно-змішаних шлюбів та ін. Стає традицією при розгляді національних, етнічних проблем посилаючись на матеріали емпіричних соціологічних досліджень [Арутюнян, 1999] і дані офіційної статистики.

Тенденція до розширення бази даних з питань етнічного розвитку сучасного суспільства проявляється у відмові від монополії на цю інформацію, яку отримували донедавна статистичні органи. На дані статистики щодо етнічного (національного) складу населення посилаються науковці як на такі, що мають найбільшу вірогідність і репрезентативність. Особливо на це звертають увагу соціологи при розрахунках вибірки в ході проведення емпіричних соціологічних досліджень. Зазвичай використовуються дані масових переписів населення, в яких вимірюванню етнічної приналежності громадян країни завжди приділяється значна увага. Однак переписи проводяться зі значним інтервалом (як правило, у десять років), а спеціальні статистичні обстеження етнічних (національних) проблем є рідкістю.

Аналіз етнічного чинника у розвитку суспільства можна проводити на основі різноманітної етнічної інформації. Під етнічною інформацією розуміються «відомості про етнічні характеристики (властивості) того чи іншого об'єкта (суб'єкта), явища процесу, які передаються від покоління до покоління, забезпечуючи таким чином підґрунтя для існування етнічної спільноти як такої» [Євтух, 2009, с. 40]. Між тим потреба в різнобічній етнічній інформації зростає як всередині етнічних спільнот, так і зовні (наприклад, з боку держави, територіальних спільнот, міжнародних організацій та ін.). Роль етнічного чинника в розвитку сучасних суспільств зумовлена необхідністю

подолання кризи національної ідентичності, яка призводить до загострення міжнаціональних (міжетнічних) відносин. Питання про національну (етнічну) ідентичність стає питанням виживання для багатьох країн, збереження їхньої територіальної та культурної цілісності [Кортунов, 2009]. Ідентичність має множинний характер. М. Губогло вважає, що багаторівнева ідентичність є окремим випадком множинної ідентичності або безлічі ідентичностей, в якій виділяються етнічна, соціальна, професійна, гендерна, громадянська, конфесійна, майнова, расова [Губогло, 2003, с. 29]. Науковці взагалі вказують на примат культурних чинників ідентичності і стверджують, що в сучасному «мережевому» суспільстві відмічається домінування культурної ідентичності над іншими видами і складовими ідентичності (іншими ідентичностями). М. Кастельс розуміє під ідентичністю «процес конструювання індивідуального значення на основі якої-небудь культурної ознаки або пов'язаного набору культурних ознак, яким віддається перевага над іншими джерелами індивідуального значення» [Castells 2004, р. 6]. Це актуально і для сучасної України.

Ідентичності та міжетнічні відносини, як правило, розглядаються в порівняльній перспективі на основі репрезентативних соціологічних досліджень [Дробіжева, 2013]. Соціологічний супровід є складовою частиною проведення успішної етнонаціональної політики. Він надає об'єктивну інформацію про ситуацію в міжетнічних відносинах; моніторинг та динаміку змін ситуації; соціальний портрет етносів і націй, що проживають в країні (регіоні); моделювання розвитку міжетнічних відносин; визначення ефективних стратегій інтеграції різних етнічних груп в соціум. Організація та проведення соціологічних досліджень відбувається з використанням кількісних методик (масове опитування, експрес-опитування експертні опитування і т. ін.) і якісних методик (фокусовані групові інтерв'ю, глибинне інтерв'ю і тощо).

Однак на зміну традиційним методам соціологічних досліджень, що базуються на суб'єктивній інформації, яку отримують в ході різного роду опитувань, приходять принципово нові джерела даних, засновані на об'єктивній реєстрації реальної поведінки людей за допомогою нових інформаційних технологій. Державними органами, міжнародними організаціями створюються масиви даних (Big Data), які можуть розширити етнічну інформацію і використовуватися в діагностиці та дослідженнях етнічних (національних) проблем.

References:

Арутюнян Ю. В., Дробижева Л. М., Сусоколов А. А. Этносоциология. – М. : Аспект Пресс, 1999. – 272 с.

Губогло М. Н. Идентификация идентичности: Этносоциологические очерки. – М. : Наука, 2003. – 764 с.

Дробижева. Л. М. Гражданская, этническая и региональная идентичность: вчера, сегодня, завтра / рук. проекта и отв. ред. Л. М. Дробижева. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2013. – 485 с.

Євтух В. Б. Етнічність: глосарій. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 170 с.

Кортунов С. В. Национальная идентичность: Постигание смысла. – М. : Аспект Пресс, 2009. – 592 с.

Castells M. The Power of Identity. – 2nd ed. // The Information Age: Economy, Society and Culture. V. 2. Malden – Oxford – Carlton, 2004. – P. 6.

Larysa Khyzhnyak

Kharkiv, Ukraine

STUDY OF THE ROLE OF ETHNICITY IN THE DEVELOPMENT OF MODERN SOCIETY UNDER THE CONDITION OF EXPANSION OF DATA SPACE SOURCES ABOUT ETHNICITY

The controversies concerning ethnic phenomenon mainly deal with theoretical issues and to a lesser extent; affect the problem of sources and methods of obtaining relevant data. At the same time scientists having based on empirical data, are trying to give an adequate description of ethnic (national) structure, ethnic relations, social problems of ethnic conflicts, ethnic and cultural interactions ethno-linguistics, nationally mixed marriages and others. It is a tradition in the consideration of national, ethnic problems refer to empirical sociological research materials [Arutiunian, 1999] and official statistics.

The tendency to expand the database for ethnic development of modern society is manifested in the rejection of the monopoly on the information that had recently statistical authorities. For statistics on ethnic (national) of the population scientists refer to as having the highest reliability and representativeness. Sociologists pay special attention to this while calculating the sample in the course of empirical sociological research. Mass census data, which measured citizens' ethnicity, is commonly used. However, censuses are conducted with considerable frequency

(typically ten years), and the specific statistical survey of ethnic (national) problems are rare.

Analysis of the ethnic factor in the development of society can be made on the basis of various ethnic media. Ethnic information refers to «information on ethnic characteristics (properties) of an object (subject), the phenomenon of the process that are inherited from generation to generation, thus providing the basis for the existence of ethnic communities itself» [Yevtukh, 2009, p. 40]. Meanwhile, demand for diverse ethnic media is growing both inside ethnic communities and outside (for example, by the state, local communities, international organizations, etc.). The role of ethnicity in the development of modern societies is due to the need to overcome the crisis of national identity, which leads to exacerbation of ethnic (ethnic) relations. The question of national (ethnic) identity is a matter of survival for many countries preserve their territorial and cultural integrity [Kortunov, 2009]. Identity is plural in nature. M. Hubohlo believes that multilevel identity is a special case of multiple identity or infinity of identities, which highlighted ethnic, social, professional, gender, civil, religious, property, racial ones [Hubohlo, 2003, p. 29]. Scientists generally indicate the primacy of cultural identity factors and argue that in today's «networked» society dominance of cultural identity over other types and components of identity (other identities) is marked. M. Castells understands the identity as «the process of designing individual meaning on the basis of any cultural feature or related set of cultural traits preferred over other sources of personal meaning» [Castells, 2004, p. 6]. This is relevant for modern Ukraine as well.

Identity and ethnic relations are generally considered in a comparative perspective based on representative sociological studies [Drobyzheva, 2013]. Sociological support is an integral part of a successful ethnic policy. It provides objective information on the situation of inter-ethnic relations; monitoring and dynamic of the situation; social portrait of ethnic groups and nations living in the country (region); modelling development of inter-ethnic relations; identifying effective strategies for the integration of different ethnic groups in society. Organizing and conducting sociological research takes place using quantitative methods (mass survey, rapid survey, expert interviews etc.) and qualitative methods (focus group interviews, in-depth interviews, etc.).

However, entirely new data sources based on objective registration of real behaviour using new information technologies come to replace traditional methods of sociological research based on subjective information received in the course of various kinds of surveys. Data sets (Big Data), which can expand ethnic information

and be used in the diagnosis and study of ethnic (national) problems are created by public authorities, international organizations.

References:

Арутюнян Ю. В., Дробижева Л.М., Сусоколов А. А. Этносоциология. – М. : Аспект Пресс, 1999. – 272 с.

Губогло М. Н. Идентификация идентичности: Этносоциологические очерки. – М. : Наука, 2003. – 764 с.

Дробижева. Л. М. Гражданская, этническая и региональная идентичность: вчера, сегодня, завтра / рук. проекта и отв. ред. Л. М. Дробижева. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2013. – 485 с.

Євтух В. Б. Етнічність: глосарій. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 170 с.

Кортунов С. В. Национальная идентичность: Постижение смысла. – М. : Аспект Пресс, 2009. – 592 с.

Castells M. The Power of Identity. – 2nd ed. // The Information Age: Economy, Society and Culture. V. 2. Malden – Oxford – Carlton, 2004. – P. 6.